

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Kiertotalous ja rakennetun ympäristön arvot

Reetta Nousiainen, Hämeen ELY-keskus
17.4.2024 | Alueidenkäytön ajankohtaispäivä, Turku

Kuva: Reetta Nousiainen

Rakennettu ympäristö kiertotalouden edistämiseksi

- Ympäristöministeriön rahoittama ELY-keskusten ohjauksen kehittämishanke 1/2023-4/2024
 - Miten ELY-keskukset voivat edistää kiertotaloutta alueiden käytön ja rakentamisen suunnittelussa
- Kiertotalouden ensisijaisin keinoin

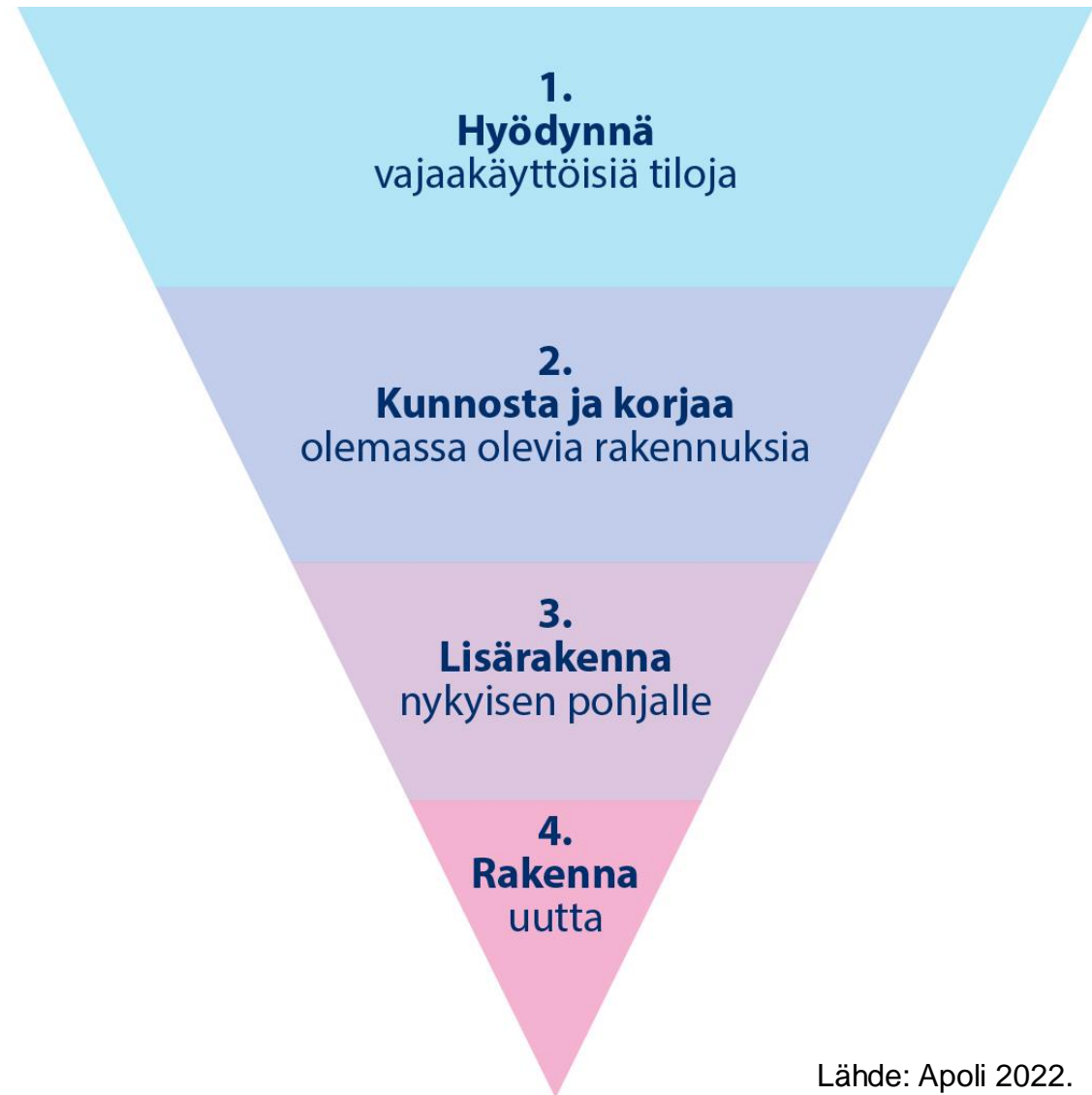

Kuva: Reetta Nousiainen

Kiertotalouden ensisijaiset keinot

Resurssitehokkaan rakentamisen hierarkia

- Materiaalit ja resurssit kestävästi käytössä niiden **arvo** säilyttäen
- Säästää luonnonvaroja ja luonnon monimuotoisuutta, ehkäisee jätteen syntymistä ja ilmastopäästöjä
- Säilyttää kansallisvarallisuutta, rakennusperintöä ja kylä/kaupunkikuvaa paikallisine merkityksineen

Lähde: Apoli 2022.

Asemakaavoitustapauksia

Purkaa vai korjata

- 1970-luvun toimistotalo
- 1960-luvun metsälähiö
- 1960-luvun ostari
- 1950/60-luvun seurakuntatalo
- 1950/60-luvun koulu
- 1920-luvun pienteollisuusrakennukset
- Suojeltu tehtaanpiippu

Uusi käyttötarkoitustarve

- 1920-luvun koulu
- 1950-luvun koulu
- 1920-luvun kansalaisopisto
- 1880-1960 toiminut höyrysaha-alue

Case-tutkimusten näkökulmat

- Kiertotalouden nykytila kaavaprosessissa
 - Kuntien ja ELY-keskuksen käytänteet
- Vaihtoehtotarkastelu/oppilaitosyhteistyö
 - Säilyttävä korjaaminen, muutoskestävyys (Tampereen yliopisto, arkkitehtuuri)
 - Vaikutusten arviointi (LAB-ammattikorkeakoulu, kestävä kaupunkisuunnittelu, insinööri YAMK)
- Kokonaisvaltainen arvottaminen
 - Nykyisen selvitystiedon pohjalta
 - Lisätietotarpeiden ja katveiden tunnistaminen

Arvot puntariin

- Kestävä kehitys arvioinnin viitekehyksenä
- Esimerkkejä kysymyksistä, jotka auttavat ottamaan huomioon rakennuskannan erilaiset arvot

Ekologiset

- Mitkä ovat materiaalien valmistuksen ja energiantuotannon ilmastopäästöt lyhyellä ja pitkällä aikavälillä?
- Miten minimoidaan luonnonvarojen eli materiaalien kulutus?
- Miten vältetään jätteen syntyä?
- Millaisia luonnon monimuotoisuusarvoja ja lajien elinympäristöjä kohteeseen sisältyy?

Taloudelliset

- Kuinka paljon ja minkälaisia pääomia kohteeseen sitoutuu?
- Mitkä ovat korjaamisen investointikustannukset?
- Tarjoaako kohde mahdollisuuden lisä- tai täydennysrakentamiseen?
- Onko varmistettu, ettei tuottoja tavoitella ympäristön kustannuksella?

Kulttuuriset

- Mitä kohde kertoo historiasta ja yhteiskunnallisesta kehityksestä?
- Mitä kohde kertoo aikansa rakennustavasta ja arkkitehtuuriarvoista?
- Millaisia maisemallisia, kaupunki- tai kyläkuvallisia näkökohtia näet?
- Onko kohde erottautumistekijä, joka kuvastaa alueen imagoa?

Sosiaaliset

- Millaisia merkityksiä paikalliset liittävät kohteeseen?
- Onko ihmisillä mahdollisuus osallistua vaikuttaa elinympäristöään koskeviin päätöksiin?
- Onko kohteen ympärillä paikallista toimintaa, jonka on vaikea siirtyä muualle?

Caset tekevät näkyväksi

- Kiertotalouden kapean käsittämisen
- Kestävyyttä tavoitellaan
 - Valtiolla, maakunnilla ja monilla kunnilla ilmasto-, kiertotalous- ja kestävyystavoitteita
- ...mutta: ei oteta huomioon purkamisen ja rakentamisen päätöksenteossa
- Materiaalitehokkuutta ei mittaroida
 - Rakennusten osalta seurataan tyypillisesti vain lämmitysenergian aiheuttamia päästöjä (esim. Hinku-kunnissa)

Kuva: Reetta Nousiainen

Kuva: Reetta Nousiainen

Lähtökohdat usein lukittu

*"Kun kerran lähtenyt liikkeelle,
on mahdoton enää vaikuttaa."*

- Kiertotalouden edistämisen näkökulmasta MRL:n mukainen prosessi voi olla myöhässä
 - Jos keskeiset vaikuttavat päätökset tehty osana palveluverkkoselvityksiä, hankekaavoitusta
 - Ympäristövaikutuksia ei aina tunnisteta ko. prosesseissa, teknistaloudelliset mittarit ohjaavat
- Erilaiset haasteet tai ristipaineet voivat johtaa siihen, ettei vaihtoehtoja koeta olevan

Päätöksenteon tietopohja

- Kokonaisvaltaisen kestävyysarvioinnin kannalta tarvittavaa tietoa ei saatavissa
 - Esim. ekologisia vaikutuksia ei tunnisteta
- Tuotettu selvitystieto ei vastaa tarpeeseen
 - Esim. kuntoarvion riskipainotteisuus
 - Puutteellinen ja perusteetonkin selvitystieto perustelee ratkaisuja → vaikea kyseenalaistaa, johonkin voitava luottaa

Kuva: Reetta Nousiainen

Resurssitehokkuutta korjausrakentamiseen

- Säilyttävä korjaaminen → ei uusita käyttö- tai korjauskelpoista
 - Ns. varovaisen korjaamisen periaate (MRL 117§, rakentamislaki 12§, 30§)
 - Purkujätteen välttäminen ja käyttökelpoisen uudelleenkäyttö (jätelaki 8 §/jäteasetus 25 §)
 - Tulkinnat vaihtelevat eri kunnissa, riippuen rakennusvalvonnasta → turvallisuus ja terveellisyys vs. riskiarviot
- Materiaali- ja resurssiviisaus nähtävä muitakin kuin suojelukohteita koskevana

Kiertotalouden edistäminen

- Keinot tavallaan yksinkertaisia → rakennuksia on korjattu ja muunneltu aina
- Kunnilla kaavoittajana, lupapäätösten tekijänä, kiinteistöjen omistajana ja hankinnoissa keskeinen rooli ja vastuu
 - vs. resurssit, osaaminen, muut tavoitteet
- ELY-keskuksilla mahdollisuus
 - lisätä tietoisuutta ja tarjota työkaluja
 - [Ilmastokestävä kaavoitus –tarkistuslista \(KILVA\)](#) sisältää myös olemassa olevan rakennetun ympäristön säilyttämistä edistäviä näkökulmia

Keskeistä selvittää vaihtoehdot ja arvot ajoissa

- Ympäristönäkökulma niihin prosesseihin, joiden päätöksillä myöhemmin kerrannaisvaikutuksia
- Kokonaisvaltaisen kestävyysarvioinnin ja arvojen tunnistamisen tarve
 - Arvot: Kestävä kehitys viitekehyksenä
 - Vaihtoehdot: Korjattavuus/muutoskestävyys
- Jatkotarpeena tunnistaa erilaiset arvotekijät ja käytännön keinot

Kuva: Reetta Nousiainen

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Tulossa artikkeli: Vaihtoehtoja purkamiselle

Kiitos!

Rakennettu ympäristö kiertotalouden edistämässä -
ELY-keskus

reetta.nousiainen@ely-keskus.fi

Kuva: Reetta Nousiainen